سرمقاله

استخوان مداخله در گلوی بازار

غلامعلی رموی
کارشناس اقتصادی

اقتصاد ایران در دهه‌های گذشته بارها با یک خطای سیاستی تکرارشونده روبه‌رو شده است: هنگامی که قیمت‌ها افزایش می‌یابند، به جای پرداختن به ریشه‌های تورم، خود قیمت هدف مداخله قرار می‌گیرد. کنترل قیمت، برخورد با فروشنده ممکن است برای مدتی افزایش ظاهری برخی قیمت‌ها را متوقف کند، اما اگر علت اصلی افزایش قیمت همچنان پابرجا باشد، مسئله از بین نمی‌رود؛ تنها شکل آن تغییر می‌کند.

یکی از مهم‌ترین تجربه‌های تاریخی در این زمینه به میانه دهه ۱۳۵۰ بازمی‌گردد. افزایش شدید درآمدهای نفتی، رشد سریع مخارج دولت و گسترش اعتبارات، تقاضا را با سرعتی افزایش داد که ظرفیت عرضه اقتصاد نمی‌توانست همپای آن حرکت کند. بر اساس گزارش صندوق بین‌المللی پول، مخارج دولت مرکزی ایران از حدود ۵ میلیارد دلار در سال ۷۳/۱۹۷۲ به نزدیک ۱۹ میلیارد دلار در سال ۷۵/۱۹۷۴ رسید. در همین دوره، فشارهای تورمی به‌سرعت افزایش یافت و دولت در سال ۱۹۷۵ برنامه‌ای گسترده برای کنترل قیمت‌ها و مقابله با «گران‌فروشی» اجرا کرد.

بنابراین، نقطه مهم تاریخی آنجاست که سیاست‌گذار به جای آنکه تورم را عمدتاً به‌عنوان مسئله‌ای مرتبط با رشد سریع تقاضا، مخارج دولت، نقدینگی و محدودیت‌های عرضه ببیند، بخشی از مسئله را در رفتار بنگاه و فروشنده جست‌وجو کرد. این رویکرد در سال ۱۳۵۴ و ۱۳۵۵ به یکی از گسترده‌ترین برنامه‌های برخورد با اصناف و کنترل قیمت تبدیل شد؛ و پیامدهای مهمی برای رابطه حکومت با بازار و اصناف داشت.تجربه آن سال‌ها یک درس مهم دارد:

قیمت، علت تورم نیست؛ قیمت غالباً علامت و نتیجه مجموعه‌ای از نیروهای اقتصادی است.

اگر نقدینگی با سرعتی بیش از رشد تولید افزایش یابد، اگر کسری بودجه به فشار بر منابع پولی و مالی منجر شود، اگر نرخ ارز دچار جهش شود یا صادرات نفت و دسترسی به درآمدهای ارزی کاهش پیدا کند، نمی‌توان انتظار داشت که با دستور اداری، قیمت‌ها برای همیشه در سطحی ثابت باقی بمانند. مطالعات جدید درباره اقتصاد ایران نیز نشان می‌دهد که رشد پول در بلندمدت نقش مهمی در تورم دارد، اما در کوتاه‌مدت و حتی بلندمدت، عواملی مانند کسری بودجه، کاهش ارزش پول ملی، تحریم‌ها و درآمدهای نفتی نیز بر تورم اثرگذارند.اینجاست که باید میان مبارزه با تورم و مبارزه با قیمت تفاوت گذاشت.

مبارزه با تورم یعنی اصلاح عواملی که قدرت خرید پول را کاهش می‌دهند؛ یعنی انضباط مالی، اصلاح نظام بانکی، کنترل رشد نقدینگی، ثبات‌بخشی به بازار ارز، افزایش بهره‌وری و رفع موانع تولید. اما مبارزه با قیمت، اگر صرفاً به معنای دستور اداری برای پایین نگه داشتن قیمت باشد، ممکن است به کاهش عرضه، افت کیفیت، ایجاد بازارهای غیررسمی و افزایش نااطمینانی منجر شود.

فردریش هایک در مقاله کلاسیک خود درباره «کاربرد دانش در جامعه» نشان داد که یکی از کارکردهای اساسی نظام قیمت، انتقال اطلاعات پراکنده‌ای است که در اختیار میلیون‌ها مصرف‌کننده و تولیدکننده قرار دارد (Hayek, ۱۹۴۵). قیمت تنها یک عدد روی برچسب کالا نیست؛ حامل اطلاعاتی درباره کمیابی، هزینه، تقاضا و فرصت‌های اقتصادی است. هنگامی که این علامت به‌صورت مصنوعی سرکوب می‌شود، بخشی از اطلاعاتی که بازار برای تصمیم‌گیری به آن نیاز دارد نیز مخدوش می‌شود.

البته دفاع از سازوکار بازار به معنای دفاع از هر آنچه در بازار اتفاق می‌افتد نیست. بازار رقابتی بدون نهادهای مناسب شکل نمی‌گیرد. حقوق مالکیت، اجرای قراردادها، دسترسی برابر به بازار، شفافیت اطلاعات، مقابله با انحصار و امکان ورود و خروج بنگاه‌ها از الزامات یک اقتصاد رقابتی‌اند. وظیفه دولت در چنین نظامی حذف نمی‌شود؛ بلکه تغییر می‌کند.

دولت باید داور قدرتمند قواعد بازی باشد، نه اینکه خود به بازیگر مسلط بازار تبدیل شود.

یکی از خطرات مداخله گسترده، شکل‌گیری شکاف میان قیمت رسمی و قیمت واقعی بازار است. هرچه این شکاف بیشتر شود، انگیزه برای کسب امتیاز، سهمیه، مجوز و دسترسی ترجیحی افزایش می‌یابد. در چنین شرایطی، سرمایه و استعداد ممکن است به جای تولید و نوآوری، به سمت کسب رانت حرکت کند. تجربه کنترل قیمت در ایران در دهه ۱۳۵۰ نیز نشان داد که برخوردهای اداری گسترده می‌تواند نااطمینانی در بخش خصوصی را افزایش دهد و فعالیت اقتصادی را مختل کند.امروز نیز اگر قرار است از تجربه گذشته درس بگیریم، نباید مسئله را به دوگانه ساده «دولت یا بازار» تقلیل دهیم.

مسئله، جایگاه درست دولت در اقتصاد است.

اقتصاد رقابتی، اقتصاد بدون دولت نیست؛ اقتصاد دولتِ قاعده‌گذار است. دولت باید با انحصار مبارزه کند، اطلاعات را شفاف سازد، از حقوق مالکیت و قراردادها حمایت کند، ثبات اقتصاد کلان را تأمین کند و اجازه دهد قیمت‌ها تا حد امکان اطلاعات واقعی اقتصاد را منعکس کنند.

در مقابل، هنگامی که دولت خود قیمت‌گذار، توزیع‌کننده، تولیدکننده و داور هم‌زمان می‌شود، خطر تعارض منافع و گسترش رانت افزایش می‌یابد.

تورم را نمی‌توان با دستور متوقف کرد؛ همان‌گونه که نمی‌توان با بخشنامه، کمبود را به وفور تبدیل کرد. سیاست‌گذار باید به جای جنگیدن با نشانه‌ها، علت‌ها را هدف بگیرد.

درس تجربه ایران روشن است: قیمت را سرکوب نکنیم، تورم را مهار کنیم؛ بازار را رها نکنیم، رقابت را تضمین کنیم؛ و دولت را حذف نکنیم، بلکه آن را در جایگاه درست خود قرار دهیم: داور مقتدر، تنظیم‌گر شفاف و حافظ رقابت، نه بازیگر مسلط میدان اقتصاد.

سخنگوی کمیسیون انرژی مجلس شورای اسلامی خبر داد

اتصال کارت‌های سوخت به کارت بانکی تا پایان سال

سخنگوی کمیسیون انرژی مجلس شورای اسلامی با اشاره به اجرای طرح شناسه‌دار کردن کارت‌های اضطراری جایگاه‌های سوخت گفت: بر اساس برنامه‌ریزی انجام‌شده، تمامی کارت‌های سوخت تا پایان سال به کارت بانکی افراد منتقل می‌شوند.

رضا سپهوند، نماینده مردم خرم آباد در مجلس شورای اسلامی، در گفت‌وگو با ایسنا درباره جزئیات طرح شناسه‌دار کردن کارت‌های اضطراری جایگاه‌های سوخت گفت: بر اساس برنامه هفتم توسعه، تا پایان برنامه باید تمام کارت‌های سوخت به کارت بانکی افراد متصل شوند. با هماهنگی‌ها و پیگیری‌هایی که کمیسیون انرژی در جلسات متعدد با حضور معاونین وزارت اقتصاد، وزارت نفت، سازمان برنامه و سایر دستگاه‌ها انجام داده است، مقرر شده بر اساس ماده ۴۶ برنامه هفتم این کار انجام شود.

وی در ادامه اظهار کرد: قبلا این طرح به صورت آزمایشی اجرا شد. از ابتدای مهرماه اجرای این طرح در پنج استان آغاز شده و به تدریج در هر یک از این استان‌ها به تمام جایگاه‌ها منتقل می‌شود تا کارت سوخت به کارت بانکی منتقل شود.

سخنگوی کمیسیون انرژی مجلس شورای اسلامی با بیان اینکه سازوکار استفاده از کارت بانکی برای برداشت سهمیه سوخت در وزارت اقتصاد در حال تنظیم است تصریح کرد: بر اساس این سازوکار، سهمیه‌ها با استفاده از کارت بانکی قابل برداشت خواهند بود و کارت‌های سوخت جایگاه‌ها نیز جمع‌آوری می‌شوند. بر اساس تصمیمی که گرفته شده است، تا پایان سال همه کارت‌های سوخت به کارت بانکی منتقل می‌شوند.

این نماینده مجلس در ادامه بیان کرد: البته در برنامه هفتم پیشرفت، اجرای این طرح تا پایان سال سوم برنامه پیش‌بینی شده است و فکر می‌کنم تا پایان سال ۱۴۰۵ این طرح به صورت کامل اجرایی شود.

■ هدف از اجرای طرح جدید

طرح شناسه‌دار کردن کارت‌های اضطراری جایگاه‌های سوخت که با هدف قابل ردیابی شدن تراکنش‌های انجام‌شده با کارت‌های اضطراری و مدیریت بهینه مصرف سوخت طراحی شده، در حال حاضر به صورت آزمایشی در ۵۴ جایگاه منتخب شهر تهران اجرا شده و طبق اعلام مدیر سامانه هوشمند سوخت، قرار است تا سه ماه آینده در سراسر کشور اجرا شود.

به گزارش ایسنا، اوایل سال جاری شرکت ملی پخش فرآورده‌های نفتی اعلام کرد قرار است تراکنش‌هایی که از کارت اضطراری جایگاه‌های سوخت انجام می‌شود، شناسه‌دار شود. در آن زمان اعلام شد که این طرح ابتدا در تهران و در دو جایگاه سوخت به صورت پایلوت اجرا خواهد شد.

هدف از اجرای این طرح، قابل ردیابی شدن کارت اضطراری سوخت عنوان شده است تا در صورت مراجعه فرد به جایگاه و استفاده از کارت اضطراری، مشخص باشد چه شخصی و با چه مشخصاتی از این کارت استفاده کرده است.

■ کارت آزاد جایگاه در اختیار مردم قرار می‌گیرد

با شناسه‌دار شدن کارت آزاد جایگاه، اختیار کارت از جایگاه‌دار گرفته شده و به خود مردم داده می‌شود. به این معنا که دیگر محدودیتی روی کارت آزاد جایگاه اعمال نمی‌شود، بلکه هر فردی که به جایگاه مراجعه می‌کند، ابتدا احراز هویت شده و سپس متناسب با سیاستی که برای مصرف او اعمال شده است، امکان سوخت‌گیری خواهد داشت.

پیش از این نیز این طرح در یکی دو جایگاه تهران به صورت آزمایشی در حال اجرا بود تا در ادامه به کل کشور تسری پیدا کند. بر اساس این طرح، هر فردی که به جایگاه مراجعه می‌کند، ابتدا احراز هویت می‌شود و متناسب با سیاست مصرفی که برای او اعمال شده، سوخت‌گیری انجام می‌دهد.

در همین راستا، شرکت ملی پخش فرآورده‌های نفتی ایران چندی پیش از آغاز اجرای آزمایشی طرح «شناسه‌دار کردن کارت‌های اضطرار جایگاه‌ها» در ۵۴ جایگاه منتخب شهر تهران خبر داد.

بر اساس اعلام این شرکت، اجرای این طرح در راستای تحقق اهداف هوشمندسازی نظام توزیع سوخت انجام شده و هدف آن تسهیل فرآیند سوخت‌گیری، کاهش صف‌های انتظار، افزایش شفافیت و فراهم کردن زمینه مدیریت بهینه مصرف سوخت است.

در فرآیند جدید، متقاضی می‌تواند با قرار دادن کارت بانکی شخصی خود در دستگاه کارت‌خوان (POS) و پس از احراز هویت، بدون واسطه سوخت‌گیری کند. این شیوه می‌تواند سرعت سوخت‌گیری را افزایش داده و از تصدی‌گری جایگاه‌داران در این فرآیند بکاهد. در حال حاضر حدود ۴۰ درصد سهم سوخت‌گیری کشور از طریق کارت‌های اضطراری جایگاه‌ها انجام می‌شود.

■ نحوه سوخت‌گیری با کارت اضطراری جدید

اجرای طرح جدید علاوه بر تسهیل سوخت‌گیری، با هدف ایجاد شفافیت در داده‌های هویتی و مکانی و همچنین بسترسازی برای اجرای سیاست‌های بهینه مدیریت مصرف و جلوگیری از انحراف مصرف انجام می‌شود.

از این پس، سوخت‌گیری با کارت اضطراری در جایگاه‌ها با پوزهای جدید انجام می‌شود. متقاضی ابتدا کارت بانکی خود را در پوز قرار می‌دهد و پس از انتخاب دقیق لیتراژ مورد نیاز، میزان سوخت مورد نظر را به متصدی اعلام می‌کند؛ برای مثال، ۱۰ لیتر.

سپس رمز کارت بانکی وارد می‌شود و بلافاصله یک رمز چهاررقمی تولید خواهد شد. پس از این مرحله، کارت سوخت اضطراری جایگاه وارد دستگاه شده و رمز چهاررقمی وارد می‌شود. این روش جدید فقط برای تولید رمز کارت اضطراری است و سوخت‌گیری هوشمند فقط با یک رمز انجام می‌شود.

طبق گفته مدیر سامانه هوشمند سوخت، طرح شناسه‌دار کردن کارت‌های اضطراری سوخت در برخی جایگاه‌های تهران اجرا شده و قرار است تا سه ماه آینده در سراسر کشور اجرا شود.

آخرین وضعیت زمان برگزاری انتخابات شوراها

رئیس هیات مرکزی نظارت بر انتخابات شوراها تاکید کرد: مقرر شده است که ستاد انتخابات کشور، یعنی وزارت کشور، شهرهایی را که آمادگی برگزاری انتخابات دارند را به ما اعلام کند و در اولین فرصت انتخابات برگزار شود.

محمد صالح جوکار، رئیس هیات مرکزی نظارت بر انتخابات شوراها، در گفت‌وگو با ایسنا درباره آخرین وضعیت برگزاری انتخابات شوراها و همچنین درباره تاریخ پیشنهادی برگزاری انتخابات گفت: شورای عالی امنیت ملی نظر خود را نسبت به برگزاری انتخابات شوراها اعلام کرد. در این زمینه هیات مرکزی نظارت بر انتخابات شوراها جلسه مشترکی با ستاد انتخابات کشور تشکیل داد. بعضی از نقاط کشور آمادگی برگزاری انتخابات را دارند، اما بعضی از مناطق به دلیل شرایط جنگی موجود، شرایط لازم برای برگزاری انتخابات را ندارند.

وی در ادامه اظهار کرد: قرار شد ستاد انتخابات کشور، یعنی وزارت کشور، شهرهایی را که آمادگی برگزاری انتخابات دارند و همچنین شهرهایی را که آمادگی ندارند، به ما اعلام کند. پس از اعلام این موارد، در یک جلسه مشترک جمع‌بندی خواهیم کرد و ان‌شاءالله درباره تاریخ نهایی برگزاری انتخابات تصمیم‌گیری می‌شود.

رئیس کمیسیون امورداخلی کشور و شوراها در مجلس با بیان اینکه ممکن است در برخی شهرها انتخابات برگزار شود اما در برخی شهرهای دیگر فعلاً امکان برگزاری انتخابات وجود نداشته باشد افزود: برگزاری انتخابات منوط به نظر وزارت کشور درباره میزان آمادگی شهرها است.تاریخ برگزاری انتخابات در اولین فرصت برای شهرهایی که آمادگی برگزاری انتخابات را دارند، تعیین خواهد شد.

جوکار در پاسخ به این پرسش که آیا برگزاری انتخابات در دو هفته ابتدایی آبان ماه صحت دارد گفت: تلاش ما بر این است که در اولین فرصت انتخابات برگزار شود. انتخابات در شهرهایی که در حال حاضر برگزار نمی‌شود، به بعد از فراهم شدن شرایط لازم موکول خواهد شد.

گزارش حقوق کارمندان روی میز دولت

رئیس سازمان اداری و استخدامی کشور از تاکید رئیس جمهور بر ارتقای معیشت کارکنان دولت خبر داد و گفت: گزارشی در این خصوص در دولت مطرح شد و اکنون با همکاری سازمان برنامه و بودجه در حال بررسی راه های تامین منابع مالی هستیم.

علاءالدین رفیع‌زاده در گفت‌وگو با ایرنا درباره برنامه های دولت و شورای حقوق و دستمزد در خصوص افزایش حقوق کارکنان دولت اظهار کرد: یکی از مواردی که مورد توجه رئیس جمهور و دولت چهاردهم قرار دارد، معیشت کارمندان و به طور کلی حقوق بگیران است.

وی یکی از اقدامات در این زمینه را تدوین لایحه اصلاح ماده ۱۰۶ قانون مدیریت خدمات کشوری و ارسال آن به مجلس دانست و گفت: در صورت تصویب نهایی آن می توانیم دامنه شمول دامنه کسورات کارمندان دولت از حقوق آنها را افزایش دهیم تا در صورت بازنشستگی، از حقوق بالاتری برخوردار باشند و حقوق بازنشستگی آنها کاهش چشمگیری نسبت به زمان اشتغال آنها نداشته باشد.

معاون رئیس جمهور ادامه داد: در خصوص معیشت کارمندان، گزارشی را در دولت مطرح کردیم رئیس جمهور هم بر ارتقای معیشت کارکنان دولت تأکید کرد؛ بنا داریم تا بازنگری در معیشت کارمندان داشته باشیم اما در حال بررسی منابع مالی آن هستیم چون طبق قانون سازمان اداری و استخدامی کشور در تعامل با سازمان برنامه و بودجه کشور باید تصمیم‌گیری کند، اگر تصمیمی در این زمینه گرفته شود، اطلاع‌رسانی خواهد شد.

وی درباره خوداظهاری نیروهای شرکتی دستگاه های اجرایی در سامانه مربوطه گفت: تا پیش از فراخوان نیروهای شرکتی برای خوداظهاری، اطلاعت نیروهای شرکتی توسط دستگاه های اجرایی در سامانه مربوطه بارگذاری می شد؛ دستگاه های اجرایی هم ثبت اطلاعات نیروهای شرکتی را آغاز کرده اند امیدواریم فراخوان خوداظهاری نیروهای شرکتی بتواند این روند را تسریع کند.

رئیس سازمان اداری و استخدامی کشور گفت: گزارش هایی به من داده شد که خیلی از شرکتی ها نگران عدم ثبت اطلاعات خود هستند بر همین اساس تصمیم گرفتیم تا سامانه خوداظهاری را راه اندازی کرده و سپس با استفاده از سامانه های موجود تقاطع گیری کنیم تا آن دسته از نیروهای شرکتی که اطلاعات آنها در سامانه سایر ثبت نشده است، از قلم نیفتند؛ قرار نیست هر فردی که در این سامانه اطلاعات خود را بارگذاری کرد، نیروی شرکتی تلقی کرد.

وی درباره زمان آغاز پرداخت مستقیم نیروهای شرکتی از سوی دولت و اینکه آیا از مهر ماه این روند آغاز خواهد شد یا نه؟ بیان کرد: تمام تلاش ما این است تا بتوانیم در مهر ماه حوق نیروهای شرکتی را مستقیما واریز کنیم اما تا زمانی که ثبت اطلاعات نیروهای شرکتی از سوی دستگاه‌های اجرایی انجام و همه با هم تکمیل نشود، نمی‌توانیم روند واریز مستقیم حقوق را آغاز کنیم چون یک بار باید این سامانه فعال شود و به جریان بیفتد؛ بنابراین اگر تا پایان مهر ماه فرآیند ثبت اطلاعات شرکتی‌ها در «سامانه سایر» تکمیل شود در مهر ماه حقوق شرکتی‌ها مستقیما از سوی دولت واریز می‌شود در غیر این صورت به ماه بعدی منتقل خواهد شد.

رقم سود سهام عدالت اعلام شد

مدیر نظارت بر ناشران سازمان بورس و اوراق بهادار اعلام کرد: میزان سود سهام عدالت حدود دو تا دو و نیم میلیون تومان است که پس از دریافت از شرکت‌های سرمایه‌پذیر، به حساب مشمولان واریز می‌شود.

ولی‌اله جعفری با اشاره به برگزاری مجامع شرکت‌های سرمایه‌پذیر سهام عدالت در سال ۱۴۰۴ گفت: به محض دریافت سود از این شرکت‌ها و فراهم شدن امکان واریز، سود به حساب مشمولان پرداخت می‌شود، اما زمان دقیق واریز مشخص نیست.

وی در یک برنامه تلویزیونی درباره زمان پرداخت سود سهام عدالت، آخرین وضعیت مجامع شرکت‌های سرمایه‌گذاری استانی و موضوعات مطرح‌شده درباره سهام عدالت در مجلس توضیحاتی ارائه داد.

جعفری در پاسخ به پرسشی درباره زمان پرداخت سود سال ۱۴۰۴ شرکت‌های سرمایه‌پذیر سهام عدالت به سهام‌داران اعلام کرد: مجامع مربوط به عملکرد سال ۱۴۰۴ شرکت‌های سرمایه پذیر، در سال ۱۴۰۵ برگزار شده است، بنابراین شرکت‌ها موظف هستند طبق برنامه زمان‌بندی سود سهام، سود متعلق به سهام‌داران عدالت را پرداخت کنند.

مدیر نظارت بر ناشران سازمان بورس و اوراق بهادار درباره میزان سود سهام عدالت گفت: میزان سود حدود دو میلیون تومان است، اما عدد پس از برگزاری کامل مجامع از سوی سپرده‌گذاری مرکزی اعلام می‌شود، ولی به نظر می‌رسد مبلغ سود بین دو تا ۲.۵ میلیون تومان باشد.

جعفری درباره تعیین تکلیف ورثه سهام عدالت اعلام کرد: وراث سهام‌داران متوفی عدالت می‌توانند به یکی از شعب بانک‌های ملی، ملت، تجارت یا پارسیان یا شرکت‌های کارگزاری که نام آن‌ها در سایت شرکت سپرده‌گذاری مرکزی درج شده است، مراجعه کنند.

او افزود: نماینده ورثه باید اطلاعات را به صورت کامل در اختیار شرکت کارگزاری یا شعب بانک‌هایی که به آن‌ها اشاره شد، قرار دهد.

مدیر نظارت بر ناشران سازمان بورس و اوراق بهادار اعلام کرد: این اطلاعات در سامانه «میراث» وارد می‌شود و سپرده‌گذاری مرکزی بر اساس اطلاعات دریافت شده فرآیند انحصار وراثت را انجام می‌دهد.

مدیر نظارت بر ناشران سازمان بورس و اوراق بهادار درباره برگزاری مجامع شرکت‌های سرمایه‌گذاری استانی گفت: برای پایان سال مالی ۱۴۰۲، هفت استان، برای پایان سال مالی ۱۴۰۳ نیز هفت استان مجامع خود را برگزار کرده‌اند و برای پایان سال مالی ۱۴۰۴ هم تا کنون ۵ استان مجامع خود را برگزار کرده‌اند.